

Pregledni znanstveni članak

■ Interes u osiguranju

Berislav Matijević¹

Sažetak: Rad je posvećen pojmovnom određenju interesa u osiguranju u smislu pravnog instituta materijalnog prava osiguranja.

Uvodni dio rada posvećen je općem određenju pojma „interes“ u njegovu jezičkom smislu, odnosno njegovu značenju u građanskom pravu, kako onom procesnom tako i onom materijalnom.

Središnji dio rada posvećen je određenju pojma – pravnog instituta interesa u osiguranju, pri čemu se pravi distinkcija između interesa u osiguranju u imovinskim osiguranjima (odštetnim osiguranjima) i interesa u osiguranju u osiguranjima osoba (neodštetnim osiguranjima), pravnim posljedicama izostanka ili prestanka interesa u osiguranju, te utjecaju inflacije na interes u osiguranju.

Ključne riječi: interes, interes u osiguranju, imovinsko osiguranje, osiguranja osoba, inflacija

1. UVOD

Pojmom interes (lat. *inter/es/est/esse*²), u njegovu jezičnu smislu, označava se „zanimanje za (ne)što“³.

Pojam interesa poznaje i građansko pravo, ali za razliku od njegova jezičnog značenja, u građanskopravnom smislu pojam interes nema uvijek isto značenje. Pojam interesa dovodi u vezu sa raznim građanskopravnim institutima, kako onim procesnopravnim⁴, tako i onim materijalnopravnim⁵.

Smatra se da je od svih pravnih disciplina pojam interesa najviše razvijen u pravu osiguranja⁶, obzirom da njegovo ne/postojanje izaziva bitne pravne posljedice u ugovornom pravu osiguranja.

¹ Berislav Matijević, dipl.iur., Hrvatsko društvo za građanskopravne znanosti i praksu (HDGZP), Hrvatska udruga za pravo osiguranja (HUPO - AIDA), email: berislavmatijevic@gmail.com

² Od lat. *inter* (između, u sredini) i *es/est/esse* (biti).

³ Anić V. et al. (2004). *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Tom 5., Novi Liber, Zagreb, str. 223.

⁴ Npr. u građanskom procesnom pravu, postojanje pravnog interesa uvjet je za izjavljivanje revizije (v. čl. 392. st. 4. Zakona o parničnom postupku, Narodne nov. br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19. Za detaljnije o navedenom upućujemo na Opatić N. (2002), „Pravni interes u građanskom parničnom postupku“, *Godišnjak br. 9.*, Organizator, Zagreb, str. 441. - 463.).

⁵ Npr. u građanskom materijalnom pravu, postojanje pravnog interesa jedan je od uvjeta za zakonsku subrogaciju (v. čl. 91. Zakona o obveznim odnosima (dalje u tekstu: ZOO), Narodne nov. br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18).

⁶ Šulejić P. (2005.) „Pravo osiguranja“, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Beogradu, Beograd, str. 303.

Interes u ugovornom pravu osiguranja, predmet je obrade ovog rada.

2. POJAM INTERESA U OSIGURANJU

Pojam interesa u osiguranju moguće je definirati kao „odnos koji povezuje jedan subjekt s određenim životnim dobrom podložnim ekonomskoj valorizaciji“⁷. Taj odnos naziva se interesom osiguranja⁸.

Nije dovoljno da taj interes bude samo imovinske prirode (vrijednost određiva u novcu) već je neophodno i da bude osigurljiv.

Osigurljiv je onaj interes koji je pravno dopušten⁹ (opravdan, zakonit). Dakle, interes osiguranja: „[...] podrazumijeva zainteresiranost jedne osobe da ne nastupi osigurani slučaj, a pravnim poretkom je dopustivo taj interes osigurati [...]“¹⁰.

Postojanje (odgovarajućeg) interesa osiguranja uvjet je valjanosti pravnog posla osiguranja jer osiguranje gubi svoju svrhu ako onaj tko se „štiti“ osiguranjem nema za to potrebu. Kada se ne bi zahtijevalo postojanje interesa osiguranja postojala bi opasnost da osiguranje posluži za ostvarenje pravno nedozvoljenih ciljeva¹¹.

Razlikuje se interes u imovinskim osiguranjima (odštetna osiguranja) i interes u osiguranju osoba (neodštetna osiguranja). Pri tome od osobitog je značaja interes osiguranja u imovinskim (odštetnim) osiguranjima.

3. INTERES OSIGURANJA U IMOVINSKIM OSIGURANJIMA

U imovinskim osiguranjima, tj. u svim onim osiguranjima u kojima osigurnina ima karakter naknade za štetu¹², interes osiguranja proizlazi iz „[...] mogućnosti da ostvarenjem nekog rizika osiguranik pretrpi imovinsku štetu zbog gubitka ili oštećenja osiguranog predmeta ili zbog građanskopravne odgovornosti za štetu [...]“¹³.

Opravdanje za primjenu interesa u imovinskim osiguranjima nalazimo u javnom interesu da se osiguranje ne pretvori u igru na sreću i okladu, te da osiguranik ne bude potaknut ili doveden u kušnju da namjerno prouzroči štetu s ciljem da ostvari (korist iz, op.a.) naknadu iz osiguranja.¹⁴

Interes osiguranja u imovinskim osiguranjima reguliran je zasebnom odredbom

7 Antognoni D. (2013). *Compendio di Diritto delle assicurazioni*, Ed. Simone, Napoli, str. 180.

8 Takav naziv rabi ZOO, a susreću se još i nazivi „osigurljiv interes“ i „interes za osiguranjem“; engl. insurable interest, njem. Versicherbares Interesse, fra. Interet d'assurance, tal. interesse all'assicurazione.

9 Koji nije suprotan ustavu, prislunim propisima i pravilima morala (v. čl. 47. – 49. ZOO).

10 Pavić D. (2005). „Interes osiguranja“, *Zbornik pravnog fakulteta u Splitu*, god. 42., 2005, Split, str. 433.

11 Pak J. (2014.). „Interes kao osnovni uslov za punovažnost ugovora o osiguranju“, u: *Zbornik radova „Osiguranje, naknada štete i parnični postupak*, Intermex, Beograd, str. 44.

12 V. čl. 949. st. 1. ZOO.

13 Pavić D. (2005), o. cit., str. 431.

14 Pavić D. (2009), *Ugovorno pravo osiguranja – komentar zakonskih odredaba*, Tectus, Zagreb, str. 245.

ZOO, prema kojoj: „(1) Ugovor o osiguranju imovine može sklopiti svaka osoba ili se može sklopiti u korist svake osobe koja ima opravdani interes na predmetu osiguranja. (2) Osiguranik može biti samo osoba koja ima ili očekuje da će imati opravdani interes da ne nastane osigurani slučaj, jer bi inače pretrpjela neki materijalni gubitak. (3) Osiguranik može zahtijevati naknadu nastale štete pokrivena osiguranjem samo ako je imao pravno dopušten materijalni interes na osiguranom predmetu u trenutku nastupanja osiguranog slučaja“¹⁵.

Navedenom odredbom ZOO uređuje sljedeća pitanja: a) pitanje interesa u imovinskom osiguranju, b) pitanje osoba (ugovaratelja osiguranja i osiguranika) koje ga moraju imati, te c) pitanje vremena u kojem interes mora postojati.

Ad a) *pitanje interesa u imovinskom osiguranju*. Ugovor o osiguranju ne može sklopiti svaka (bilo koja) osoba, niti se može sklopiti u korist svake (bilo koje) osobe¹⁶, već je neophodno, da osoba koja sklapa ugovor o osiguranju (ugovaratelj osiguranja) ili osoba u čiju se korist sklapa ugovor o osiguranju, ima „opravdani interes na predmetu osiguranja“¹⁷. Interes je opravdan ako je zakonit¹⁸. Zakonit je svaki onaj interes koji nije zabranjen.¹⁹ Interes osiguranja može postojati i glede buduće stvari²⁰.

Ad b) *pitanje osoba (ugovaratelja osiguranja i osiguranika) koje ga moraju imati*. Ako je ugovaratelj osiguranja (osoba koja sklapa ugovor o osiguranju sa osigurateljem) ujedno i osiguranik (osoba čiji je imovinski interes osiguran), tada interes osiguranja mora imati ugovaratelj osiguranja (koji je ujedno i osiguranik).²¹ Ukoliko je osiguranik osoba različita od ugovaratelja osiguranja²², tada interes osiguranja mora imati osiguranik – osoba čiji je interes osiguran.

Iz navedenog slijedi da interes osiguranja mora imati uvijek osiguranik²³, jer će u protivnom ugovor o osiguranju biti ništetan.²⁴ Osiguranik može biti samo osoba koja ima ili očekuje da će imati opravdani interes da ne nastane osigurani slučaj, jer bi inače pretrpjela neki materijalni gubitak²⁵. Ako neka osoba nema taj interes (nastanak osiguranog slučaja), ista ne može biti ni osiguranik, jer ne postoji pravni temelj za bilo kakovo potraživanje iz ugovora o osiguranju.

Postoji prijedor (označio BM) oko pravne prirode interesa osiguranika, i to oko njegovog subjektivnog ili objektivnog karaktera. Ovo pitanje je značajno zbog

15 Čl. 948. ZOO.

16 Čl. 929. st. 1. ZOO, navodi: „(1) U slučaju osiguranja za tuđi račun ili za račun koga se tiče, obvezu plaćanja premije i ostale obveze iz ugovora dužan je ispuniti ugovaratelj osiguranja, ali on ne može ostvariti prava iz osiguranja, čak i kad drži policu, bez pristanka osobe čiji je interes osiguran i kojoj ona pripadaju“.

17 Čl. 948. st. 1. ZOO.

18 Pavić D. (2009), o. cit., str. 246.

19 Npr. ne bi se moglo govoriti o zakonitom interesu ako bi se isti odnosio na krijumčarenje zaštićenih dobara (umjetničkih slika i sl.) za koja je zakonom propisano da ne mogu biti predmetom pravnog prometa

20 To je između ostalog slučaj u osiguranju usjeva i nasada (npr. osiguranje jabuka od tuče ili proljetnog mraza), ili u osiguranju objekata u izgradnji i montaži (npr. od rizika slijeganja tla).

21 U ZOO nema jasnog odgovora na konkretno pitanje treba li ugovaratelj osiguranja imati interes osiguranja, pa se postavlja pitanje treba li uopće ugovaratelj osiguranja imati interes osiguranja, obzirom da je osiguranik taj kojemu pripadaju prava iz osiguranja u trenutku nastupanja osiguranog slučaja (tome u prilog govori i odredba čl. 948. st. 3. ZOO).

22 V. bilješku br. 15.

23 Pavić D. (2009), o. cit., str. 247., navodi: „[...] Pravi je smisao te zakonske odredbe da interes mora imati osiguranik (korisnik), a ne ugovaratelj osiguranja. [...]“.

24 Za detaljnije o pravnim posljedicama izostanka ili prestanka interesa osiguranja vidjeti točku 2.1.1. rada.

25 Čl. 948. st. 2. ZOO.

odgovora na pitanje da li je osiguranjem obuhvaćen samo osiguranikov interes (teorija subjektivnog interesa osiguranja) ili i interes ostalih osoba koja imaju opravdani interes na predmetu osiguranja, ali nisu sklopile ugovor o osiguranju (teorija objektivnog interesa osiguranja)²⁶. Navedeno se ukazuje prijepornim i dan danas.

Tako u jednoj sudskoj odluci Vrhovni sud Republike Hrvatske (dalje u tekstu: VSRH) navodi: „[...] Predmet spora je zahtjev tužitelja za isplatu naknade za štetu (osigurnine) na temelju ugovora o osiguranju koji je sklopljen 17. studenoga 1998. između tuženika kao osiguratelja, M. G. d.o.o. kao ugovaratelja osiguranja i tužitelja (P. M.) kao osiguranika. [...] Polazeći od činjeničnih utvrđenja u postupku koji je prethodio reviziji, te čl. 924. i 925. ZOO/91 (sada čl. 948. i 949 ZOO, op.a.) pravilno su nižestupanjski sudovi ocijenili osnovanim prigovor pomanjkanja aktivne legitimacije tužitelja (osiguranika). Naime, utvrđeno je da su knjige uništene u požaru - predmet osiguranja prema ugovoru o osiguranju bile vlasništvo ugovaratelja osiguranja M. G. d.o.o., a ne tužitelja kojem i nije time umanjena imovina. Stoga, tužitelj kojem i nije nastala materijalna šteta nije niti aktivno legitimiran zahtijevati isplatu naknade za štetu (osigurninu), a kako su to uostalom pravilno zaključili nižestupanjski sudovi. [...]“²⁷.

U drugoj odluci VSRH navodi: „[...] Pravo iz osiguranja ima samo ona osoba čiji je interes osiguran, bez obzira da na to da li je ugovor sklopila sama izravno ili je to učinio ugovaratelj osiguranja u njezino ime ili za njezin račun. [...] U konkretnom slučaju ugovaratelj osiguranja bio je zakupoprimalatelj koji je uzeo u zakup zgradu za koju je sa tuženikom, kao osigurateljem, sklopio ugovor o osiguranju (tuđe) imovine, dogodio se osigurani slučaj kad je zgrada stradala u požaru pa tužitelj ima pravo na osiguranu svotu, a ne vlasnik zgrade, kako to tijekom postupka pred nižestupanjskim sudovima, a i sada u reviziji, neosnovano ističe tuženik. [...]“²⁸.

Ako rezimiramo navedena dva shvaćanja, u prvom slučaju, osoba koja je ugovorom o osiguranju navedena kao osiguranik, nema pravo na naknadu iz osiguranja je nije vlasnik oštećenih stvari, u drugom slučaju, osoba koja je navedena kao osiguranik, iako nije vlasnik oštećenih stvari, ima pravo na naknadu iz osiguranja.

Mišljenja smo da bi teoriju subjektivnog interesa osiguranja valjalo poduprijeti, ovo iz jednostavnog razloga što je ista u skladu sa općim načelom ugovornog prava o relativnom (*inter partes*) djelovanju ugovora, prema kojem ugovorni odnos nema učinka prema trećim osobama²⁹. U skladu sa time, osobe koje u ugovoru o osiguranju (ili u polici osiguranja) nisu označene kao osiguranik, ne bi smjele ni imati prava iz osiguranja, jer nisu obuhvaćene konkretnim pravnim odnosom iz osiguranja.

Navedeno pitanje od značaja je u situacijama kada više osoba ima interes

26 Za detaljnije o navedenom prijeporu upućujemo na Nikolić N. (1957), Ugovor o osiguranju, Državni osiguravajući zavod, Beograd, str. 59. – 60.

27 VSRH, Rev-x 996/12-2 od 27. studenog 2013., EU:ECLI:HR:VSRH:2013:5491.

28 VSRH, Revt-60/11-2 od 25. rujna 2013., EU:ECLI:HR:VSRH:2013:4781.

29 Od lat. *Pacta tertiis nec nocent nec prosunt*.

osiguranja u svezi istog predmeta, jer ti interesi mogu biti usporedni ili isključivi³⁰. Usporedni su oni interesi u svezi sa predmetom osiguranja koji su međusobno nezavisni³¹. Isključivi su oni interesi koji su međusobno zavisni, tako da postojanje jednog isključuje postojanje drugog³².

Ad c) *pitanje vremena u kojem interes mora postojati*. Pitanje vremena u kojem interes osiguranja mora postojati ovisi da li se isti odnosi na sklapanje ugovora o osiguranju ili na ostvarivanja prava iz osiguranja.

U tom smislu, ugovaratelj osiguranja koji je i osiguranik, mora imati interes osiguranja u trenutku sklapanja ugovora o osiguranju, dok ukoliko se ugovor o osiguranju sklapa u korist druge osobe, tada ta osoba mora u trenutku sklapanja ugovor o osiguranju imati interes osiguranja. Tako u slučaju osiguranja u korist druge osobe, ugovaratelj osiguranja ne samo da nema interes, nego ne mora očekivati da će ga imati³³. Takav je slučaj kada primjerice prijevoznik, otpremnik ili skladištar sklapaju ugovor o osiguranje za račun vlasnika robe.³⁴

Za razliku od interesa osiguranja ugovaratelja osiguranja, koji je ujedno i osiguranik i interesa osiguranja, osobe u čiju korist se osiguranje sklapa, koji mora postojati u trenutku sklapanja ugovora o osiguranju, ostvarivanje prava iz ugovora o osiguranju ovisi o postojanju interesa osiguranja osiguranika u trenutku nastupanja osiguranog slučaja: „Osiguranik može zahtijevati naknadu nastale štete pokrivene osiguranjem samo ako je imao pravno dopušten materijalni interes na osiguranom predmetu u trenutku nastupanja osiguranog slučaja“³⁵. Postojanje tog interesa mora se temeljiti na postojećem pravnom priznatom pravu (odnosu, op.a.), te nije dovoljno puko očekivanje koristi jer takvo što u sebi nosi elemente špekulacije.³⁶ Tako se u sudskoj praksi navodi: „[...] U revizijskoj fazi postupka između stranaka je sporan osnov tužbenog zahtjeva odnosno da li tužitelj kao osiguranik ima pravo na isplatu naknade štete koja je prouzročena nastupom osiguranog slučaja, iako u trenutku nastanka osiguranog slučaja nije bio upisan kao vlasnik kuće koja je bila predmet osiguranja, a niti je isplatio kupoprodajnu cijenu.

U odnosu na osiguranje imovine osiguranje imovine može zaključiti svaka osoba koja ima interes da se ne dogodi osigurani slučaj, pošto bi inače pretrpjela neki materijalni gubitak. Pravo iz osiguranja mogu imati samo osobe koje su u času nastanka štete imale materijalni interes da se osigurani slučaj ne dogodi.

Ovaj sud u cijelosti prihvaća pravno stajalište nižestupanijskih sudova jer je tužitelj sklapanjem ugovora o kupoprodaji nekretnine i sklapanjem spornog ugovora

30 Šulejić P. (2005), o. cit., str. 307.

31 Npr. više usporednih interesa osiguranja postoji u slučaju odnosa zakupodavca - vlasnika nekretnine i zakupoprivca - korisnika nekretnine. U prvom slučaju interes zakupodavca - vlasnika nekretnine vezan je uz svojstvo nekretnine (da se ista očuva za trajanja zakupa), dok se u drugom slučaju interes zakupoprivca - korisnika nekretnine vezan je uz upotrebu nekretnine (da istu može koristiti za trajanja zakupa).

32 Takvi su primjerice interesi prodavatelja i kupca neke stvari. Prodajom stvari prodavatelj gubi interes osiguranja na toj stvari jer prestaje njegov interes za rizikom propasti stvari, dok ga kupac stječe kupnjom stvari, jer kupnjom stvari rizik propasti stvari prelazi na njega.

33 Pavić D. (2009), o. cit., str. 248.

34 Ibid.

35 Čl. 948. st. 3. ZOO.

36 Pavić D. (2005), o. cit., str. 441.

o osiguranju imovine koja je bila predmet kupoprodajnog ugovora, a sve prije nastanka osiguranog slučaja, te činjenicom kasnijeg upisa svog prava vlasništva u zemljišne knjige te isplatom kupoprodajne cijene stekao sva prava osiguranika iz ugovora o osiguranju imovine.

Tuženik je s tužiteljem kao osiguranikom i ugovarateljem osiguranja sklopio sporni ugovor o osiguranju na temelju kupoprodajnog ugovora pri čemu ga nije tražio dokaz da je upisan i u zemljišne knjige kao vlasnik nekretnine koja je bila predmet osiguranja. Tuženik je na temelju tako zaključenog ugovora o osiguranju primio ispunjenje od tužitelja kao osiguranika koji mu je platio premiju, slijedom čega s druge strane tužitelj u cijelosti mora ispuniti svoje obveze iz ugovora. Ne može se uzeti u takvoj situaciji da tužitelj nije osoba koja ne bi trpjela neki materijalni gubitak i da ne bi imala materijalni interes, već upravo naprotiv tužitelj je u trenutku nastupa osiguranog slučaja bio osoba koja se u cijelosti može izjednačiti sa vlasnikom osigurane imovine, a što je uostalom tužitelj i postao naknadno. Kod toga treba uzeti u obzir da nakon nastupa osiguranog slučaja tužitelj niti nije mogao ispuniti svoju obvezu plaćanja kupoprodajne cijene dok se u ostavinskom postupku nisu utvrdili nasljednici jednog od prodavatelja koji je smrtno stradao prilikom nastupa osiguranog slučaja uz još jednu osobu [...]“³⁷

Isto vrijedi i u slučaju osiguranja u korist druge osobe. Npr. u slučaju osiguranja automobilskog kaska za osiguranje vozila na popravku u radionicama: „[...] U ovoj je pravnoj stvari utvrđeno da je tužitelj kao ugovaratelj osiguranja zaključio s tuženikom ugovor o kasko osiguranju motornih vozila koje je radionica preuzela radi popravka, a sukladno pravilima za osiguranje automobilskog kaska ... . ZOO propisuje da osiguranje imovine može zaključiti svaka osoba koja ima interes da se ne dogodi osigurani slučaj, pošto bi inače pretrpjela neki materijalni gubitak s time da prava iz osiguranja mogu imati samo osobe koje su u času nastanka štete imale materijalni interes da se osigurani slučaj ne dogodi.

Materijalni interes da motorno vozilo u vrijeme kad je predano u autoradionicu ne bude uništeno ima vlasnik motornog vozila jer uništenjem motornog vozila (totalna šteta koja je nastala na motornom vozilu u ovoj pravnoj stvari) vlasnik motornog vozila trpi štetu i to stvarnu štetu.

Svrha osiguranja imovine je da se osigurava naknada za štetu koja bi se dogodila u imovini osiguranika zbog nastupanja osiguranog slučaja. U ovoj je pravnoj stvari totalnom štetom na motornom vozilu umanjena imovina vlasnika motornog vozila dakle osiguranika, a ne u imovini ugovaratelja osiguranja - tužitelja. Radi se, dakle, po ocjeni ovoga suda o zaključenju ugovora o osiguranja automobilskog kaska u korist treće osobe (vlasnika motornog vozila). Zato tužitelj kojem nije ni nastala materijalna šteta (šteta je nastala na motornom vozilu treće osobe – vlasnika motornog vozila) i prema kojem vlasnik motornog vozila nije ni uputio odštetni zahtjev nema ni pravo na naknadu za uništeni osobni automobil. [...]“³⁸. Navedeno je uočljivo i kod prijenosa ugovora o osiguranju: „U slučaju otuđenja osigurane stvari, a i stvari s čijom je upotrebom sklopljeno osiguranje od odgovornosti, prava i obveze ugovaratelja osiguranja po samom zakonu

37 VSRH, Rev 1016/08-3 od 11. svibnja 2011., EU:ECLI:HR:VSRH:2011:1637.

38 VSRH, Gzz-48/03-2 od 30. lipnja 2004., EU:ECLI:HR:VSRH:2004:6355.

prelaze na pribavitelja, osim ako nije drugačije ugovoreno³⁹. U kojem slučaju se *ex lege* ugovor prenosi na pribavitelja osigurane stvari. Razlog ovakvoj odredbi leži u promjeni interesa osiguranja. Sa jedne strane, dosadašnji osiguranik kao (legitimni) otuđitelj osigurane stvari, otuđenjem stvari više nema (gubi) na njoj interes osiguranja (nije mu više od značaja da li je stvar osigurana ili ne). Sa druge strane, pribavitelj osigurane stvari, od trenutka stjecanja te stvari ima (stječe) interes osiguranja (da ne nastupi osigurani slučaj).

Slijedom čega pribavitelj osigurane stvari po samom zakonu stupa na mjesto osiguranika: „[...] Prava i obveze prenose se na novog vlasnika u svojoj ukupnosti; on stupa u pravni položaj osiguranika, on preuzima i prava i obveze iz ugovora o osiguranju (plaćanje dospjele premije, pravo na isplatu osigurnine. [...])⁴⁰. Kako do prijenosa ugovora dolazi *ipso iure* nije potrebno poduzimati nikakav poseban akt o prijenosu ugovora o osiguranju (od pribavitelja i osiguratelja se ne zahtjeva nikakva posebna suglasnost za prijenos ugovora).

Usprkos činjenici što se može zaključiti da je glavni *ratio* ovog pravila o prijenosu ugovora o osiguranju, očuvanje (kontinuitet) odnosa iz osiguranja uslijed promjena interesa osiguranja nad osiguranom stvari, ono poznaje svoja dva izuzetka kod kojih se ne primjenjuje.

Prvi izuzetak se odnosi na osiguranje za tuđi račun ili za račun koga se tiče⁴¹, kada u slučaju otuđenja osigurane stvari po prirodi same stvari ne dolazi i do prijenosa ugovora o osiguranju: „[...] budući da je osoba za čiji je račun sklopljeno osiguranje izvorni osiguranik i svoja prava prema osiguratelju ne izvodi iz prava prijašnjeg osiguranika [...])⁴².

Drugi izuzetak odnosi se na njegovu dispozitivnost: „osim ako nije drugačije ugovoreno“⁴³, u kojem slučaju, ukoliko je to tako ugovoreno, otuđenjem osigurane stvari osiguranje prestaje: „[...] Predmet spora je zahtjev tužitelja kao osiguratelja da mu tuženica kao ugovarateljica osiguranja isplati neplaćene premije iz ugovora o višegodišnjem (od 27. listopada 2007. do 27. listopada 2011.) automobilskom kasko osiguranju (polica br. ...) ... . Prvostupanjskom je presudom održan na snazi platni nalog ..., uz obrazloženje kako je tuženica u obvezi platiti premije osiguranja u iznosu od 6.286,88 kuna neovisno od toga što je osigurano vozilo otuđeno – prodano još početkom prosinca 2008. – budući da nije obavijestila tužitelja o prodaji osiguranog vozila pa je zbog toga u obvezi plaćati i one premije koje dopijevaju poslije dana otuđenja. Odluka prvostupanjskoga suda temelji se na odredbi članka 961. svaka 4. Zakona o obveznim odnosima

39 Čl. 961. st. 1. ZOO.

40 Čurković M. (2017.), Ugovor o osiguranju – Komentar odredaba Zakona o obveznim odnosima, Inženjerski biro, Zagreb, str. 163. – 164.

41 Čl. 929. st. 1. ZOO navodi: „U slučaju osiguranja za tuđi račun ili za račun koga se tiče, obvezu plaćanja premije i ostale obveze iz ugovora dužan je ispuniti ugovaratelj osiguranja, ali on ne može ostvariti prava iz osiguranja, čak i kad drži policu, bez pristanka osobe čiji je interes osiguran i kojoj ona pripadaju“.

42 Gorenc, V. et al. (2005): Komentar Zakona o obveznim odnosima, RRIF, Zagreb, str. 1468.

43 Ova dispozitivna odredba ne vrijedi u slučajevima kada zakon kogentnim odredbama ne dopušta da prijenos ugovora o osiguranju i njegovi učinci ovisе o volji ugovornih strana, te drugačije postupanje stranaka u takvim slučajevima nije moguće. Npr. to je slučaj s obveznim osiguranjem od automobilske odgovornosti: „Ako se za vrijeme trajanja osiguranja promijeni vlasnik vozila, prava i obveze iz ugovora o osiguranju od automobilske odgovornosti prenose se na novog vlasnika, i traju do isteka trajanja osiguranja [...])“ (čl. 28. Zakona o obveznim osiguranjima u prometu, Nar. nov. br. 151/05, 36/09, 75/09, 76/13, 152/14).

("Narodne novine" 35/05., 41/08., 125/11. i 78/15. – u daljnjem tekstu: ZOO/05.) i na odredbama članaka 17. i 27. stavka 2. tužiteljevih Općih uvjeta za osiguranje automobilske kasko osiguranje (u daljnjem tekstu: Opći uvjeti).

Ispitujući prvostupanjsku presudu u granicama razloga navedenih u žalbi te pazeći i po službenoj dužnosti na bitne povrede odredaba parničnog postupka i na pravilnu primjenu materijalnoga prava ..., ostvaren je žalbeni razlog pogrešne primjene materijalnoga prava a u vezi s time je prvostupanjski sud pogrešno ocijenio i sadržaj isprave – Općih uvjeta pa su ostvarene pretpostavke za preinačenje prvostupanjske presude u dijelu koji se odnosi na plaćanje premije po polici ... u iznosu od 6.286,88 kuna.

Radi se o premijama osiguranja dospjelima nakon što je osigurano vozilo prodano, dakle nakon promjene vlasnika vozila a nije sporno da je već 10. prosinca 2008. to vozilo bilo registrirano na novoga vlasnika, dok je tuženica uzela drugo vozilo i sklopila s tužiteljem novu policu automobilske kasko osiguranje (broj ...).

Sporno je i u žalbenom stadiju postupka je li tuženica ostala u obvezi plaćanja premija koje su dospijevale poslije dana otuđenja s obzirom na činjenicu da nije pisanim putem obavijestila tužitelja o promjeni vlasnika osiguranog vozila.

Ovaj drugostupanjski sud ocjenjuje da je prvostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo (članak 961. stavak 4. ZOO/05.) i pogrešno ocijenio odredbe članaka 17. stavka 1. i 27. stavka 2. Općih uvjeta kada je zaključio da je tuženica ostala u obvezi plaćati te premije.

Odredbom članka 961. stavka 1. ZOO/05. je naime propisano pravilo da u slučaju otuđenja osigurane stvari prava i obveze ugovaratelja osiguranja prelaze po samom zakonu na pribavitelja, osim ako drukčije nije ugovoreno.

Zbog toga se i odredba stavka 4. navedenoga članka primjenjuje samo u slučaju ako nije drukčije ugovoreno, dakle kada prava i obveze prelaze na pribavitelja, jer u takvom slučaju ugovor o osiguranju ne prestaje i osiguratelj ostaje u obvezi pa mora znati tko je pribavitelj, a ako ga ugovaratelj osiguranja nije o tome obavijestio logično je da sam ostaje u obvezi na plaćanje premija koje dospijevaju i poslije dana otuđenja.

U konkretnom je slučaju međutim između tužitelja kao osiguratelja i tuženice kao ugovaratelja osiguranja drukčije ugovoreno – da promjenom prava vlasništva na osiguranom vozilu ugovor o osiguranju prestaje od 24-tog sata dana kojeg je novi vlasnik preuzeo vozilo (članak 17. stavak 1. Općih uvjeta koji su sastavni dio ugovora o osiguranju – članak 926. stavci 3. i 4. ZOO/05.), što znači da je tada prestala obveza tužitelja kao osiguratelja pa tako i njegovo pravo na naplatu premije. [...]“⁴⁴.

Interes osiguranja u imovinskim osiguranjima, moguće je razlikovati i u odnosu na osnovne vrste imovinskog osiguranja.

---

⁴⁴ Županijski sud u Puli, Gž-1921/15-2 od 15. svibnja 2017. Dostupno na www.vsrh.hr – stranica posjećena 25.07.2021.

Tako :

- interes osiguranika u osiguranju stvari (imovine u užem smislu: pokretnina, nekretnina) može proizlaziti vrlo širokog spektra pravnih odnosa, a najčešće proizlazi ili iz onih stvarnopravnih (vlasništva⁴⁵, služnosti, plodouživanja itd.), ili iz onih obveznopravnih (zakupa, ostave, kupoprodaje i sl.), itd.,
- interes osiguranika u osiguranju od odgovornosti, proizlazi iz interesa osiguranika da ne dođe do umanjenja njegove imovine (*patrimonium-a*) uslijed obveze naknade štete drugoj osobi za čiji je nastup građanskopravno odgovoran (u slučajevima izvanugovorne odgovornosti, ugovorne odgovornosti, odgovornosti za neispravan proizvod i sl.).⁴⁶

Interes osiguranja bitan je i u slučaju višestrukog osiguranja⁴⁷ odnosno dvostrukog osiguranja⁴⁸.

Ovo iz razloga što se o višestrukom osiguranju odnosno dvostrukom osiguranju može govoriti samo ako je u pitanju (uz ostale pretpostavke: isti predmet osiguranja, isti rizik, isti osiguranik itd.) i isti interes osiguranja. Npr.: ne radi se o višestrukom osiguranju ukoliko skladištar osnovom ugovora o uskladištenju osigura od rizika požara tuđu robu u skladištu za račun vlasnika kod jednog osiguratelja, a istovremeno osigura i svoju građansku (ugovornu) odgovornost za štete prouzročene vlasniku robe kod drugog osiguratelja, jer nije u pitanju isti interes osiguranja. U prvom slučaju u pitanju je interes za očuvanjem tuđe stvari – tuđe robe na skladištu (od rizika požara), a u drugom slučaju je u pitanju interes za očuvanjem vlastite imovine u cjelokupnosti (*patrimonium-a*) od rizika njezina umanjenja, uslijed moguće odgovornosti skladištara za štetu prouzročenu ostavodavcu – vlasniku robe. Ukoliko bi skladištar istodobno osigurao od rizika požara tuđu robu u skladištu za račun vlasnika robe kod više osiguratelja, do primjene dolaze pravila o višestrukom odnosno dvostrukom osiguranju, i sl.

Postojanje interesa osiguranja dužan je dokazati osiguranik.⁴⁹ Tako sudska praksa navodi: „[...] Osoba koja tvrdi da ima pravo na isplatu osigurane svote mora uz ostalo dokazati da ima svojstvo osiguranika iz ugovora ili da su prava na nju

45 Na ovom se mjestu ukazuje shodnim ukazati na jedan stav izražen u odluci VSRH, Rev-101/02 od 23. rujna 2004., EU: ECLI:HR:VSRH:2004:3583.: „[...] Kroz revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava tuženik ustvari pobija nižestupanjske presude zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, ističući da je pogrešna primjena materijalnog prava posljedica pogrešne ocjene iskaza saslušanih svjedoka i tužitelja u svojstvu stranke, pa tuženik zaključuje da je tužitelj bio nesavjestan stjecatelj predmetnog automobila, zbog čega da je sporni ugovor o osiguranju ništav na temelju čl. 898. st. 2. Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99; dalje ZOO). S obzirom da je sporni automobil pribavljen na temelju krivotvorenih isprava tužitelj da je znao da postoji realna opasnost da mu bude oduzet, pa da je sklopljenjem ugovora o osiguranju unaprijed išao s namjerom da stekne materijalnu korist. [...] Suprotno navodima u reviziji nižestupanjski sudovi su na utvrđeno činjenično stanje pravilno primijenili materijalno pravo. Naime, kako je pravilno navedeno u obrazloženju prvostupanjske presude, osiguranje imovine, dakle i automobila, može zaključiti svaka osoba koja ima interes da se ne dogodi osigurani slučaj, pošto bi inače pretrpjela neki materijalni gubitak (čl. 924. st. 1. ZOO), što znači da osiguranik ne mora biti istovremeno i vlasnik imovine koja se osigurava. Stoga, neovisno o tome je li tužitelj stekao pravo vlasništva na osiguranom automobilu, sklopljeni ugovor stranke obvezuje. [...]“

46 Usp. sa Pak J. (2014), o. cit., str. 52.

47 Čl. 958. st. 1. ZOO: „Ako je neka stvar osigurana kod dva ili više osiguratelja od istog rizika, za isti interes (označio autor), za isto vrijeme i za istog osiguranika, tako da zbroj osiguranih iznosa ne prelazi vrijednost te stvari (višestruko osiguranje), svaki osiguratelj odgovara za ispunjenje u potpunosti obveza nastalih iz ugovora koji je on sklopio“.

48 Čl. 958. st.2.: „Ako, pak, zbroj osiguranih iznosa prelazi vrijednost osigurane stvari (dvostruko osiguranje), a pri tome ugovaratelj osiguranja nije postupio nesavjesno, sva ta osiguranja pravovaljana su, i svaki osiguratelj ima pravo na ugovorenu premiju za razdoblje osiguranja u tijeku, a osiguranik ima pravo zahtijevati od svakoga pojedinog osiguratelja naknadu prema ugovoru sklopljenom s njim, ali ukupno ne više od iznosa štete.

49 Pak J. (2014), o. cit., str. 50.

prenijeta na neki od zakonom propisanih načina. [...] Podredno se napominje da tužitelj nije niti osiguranik iz ugovora o osiguranju na koji se poziva niti je dokazao da bi na njega prešla prava iz tog ugovora⁵⁰; te: „[...] U postupku koji je prethodio reviziji utvrđeno je: - da je tužitelj s tuženicom sklopio ugovor o osiguranju automobilskog kaska za vozilo ..., te ga osigurao za slučaj krađe, - da mu je mjesec dana kasnije vozilo ukradeno i nikad nije pronađeno, - da je tužitelj prijavio tuženici nastanak osiguranog slučaja i zahtijevao isplatu osigurnine, - da je tuženica otklonila platiti tužitelju osigurani iznos, jer da je vozilo osigurano na temelju lažne (krivotvorene) dokumentacije, te je raskinula ugovor o kasko osiguranju, - da je tužitelj taj automobil kupio na temelju kupoprodajnog ugovora sklopljenog sa xy kao prodavateljem kojeg prije toga nije poznavao, - da je tužitelj Ž. Š. isplatio prodajnu i preuzeo vozilo u posjed, - da je na temelju dokumentacije pribavljene od xy tužitelj registrirao to vozilo i s tuženicom sklopio ugovor o osiguranju automobilskog kaska, - da je prema izvješćima MUP-a utvrđeno da je riječ o ukradenom vozilu prometna dozvola kojeg je krivotvorena i tiskana u ilegalnoj tiskari. ... Na temelju tako utvrđenog činjeničnog stanja prvostupanjski i drugostupanjski sud su i prema ocjeni ovog suda, pravilno su odbili tužbeni zahtjev ... . Prema odredbi čl. 925. st. 1. ZOO/91 (sada čl. 949. st. 1. ZOO, op.a.) osiguranjem imovine osigurava se naknada za štetu koja bi se dogodila u imovini osiguranika zbog nastupanja osiguranog slučaja. Iz citirane zakonske odredbe proizlazi da je svrha osiguranja imovine da se vrijednost osiguranikove imovine dovede u situaciju prije nastanka osiguranog slučaja.

Stoga, imajući na umu činjenična utvrđenja u postupku koji je prethodio reviziji, da je tužitelj kupio ukradeni automobil, a koje vozilo mu je ukradeno mjesec dana kasnije, prije svega treba reći da tužitelj kupnjom automobila od nevlasnika, pošto se radilo o ukradenom vozilu, nije stekao vlasništvo istog. Takvo pravno shvaćanje zauzeo je i ovaj sud u Rev 2546/1998. Osim toga, suprotno navodima revidenta, prodaja automobila na sajmu automobila nema značenje javne prodaje i ne daje temelj za stjecanje prava vlasništva od nevlasnika (tako i ovaj sud u Rev 679/90). Slijedom navedenog, u konkretnom slučaju nije došlo do umanjenja imovine tužitelja, pa je pravilan zaključak nižestupanjskih sudova da ne postoji obveza tuženice za isplatu osigurnine. Stoga je i tužbeni zahtjev pravilno odbijen.

K tomu treba dodati, da tužitelju niti u smislu odredbe čl. 924. ZOO/91 (sada čl. 948. st. 1. ZOO, op.a.) ne pripada zahtijevana pravna zaštita u ovom predmetu. Prema odredbi čl. 924. st. 1. ZOO/91 (sada čl. 948. st. 1. ZOO, op.a.) osiguranje imovine može zaključiti svaka osoba koja ima interes da se ne dogodi osiguran slučaj, pošto bi inače pretrpjela neki materijalni gubitak, dok prema stavku 2. (sada čl. 948. st. 2. ZOO, op.a.) prava iz osiguranja mogu imati samo osobe koje su u času nastanka štete imale materijalni interes da se osiguran slučaj ne dogodi. Iz stavka 1. citirane zakonske odredbe proizlazi da imovinsko osiguranje može zaključiti vlasnik stvari, pravna osoba koja ima pravo raspolaganja na stvari, ali i založni vjerovnik, zakupac stvari, čuvar stvari, izvoditelj radova, kreditor koji osigurava kredit i dr.

---

50 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, PŽ-1866/01 od 25 svibnja 2004., Zbirka odluka hrvatskih trgovačkih sudova br. 10, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Zagreb, 2005., str. 47.

Prema odredbi st. 2. citirane zakonske odredbe, bitno je da prava iz osiguranja mogu imati samo osobe koje su u trenutku nastanka štete imale materijalni interes da se osigurani slučaj ne dogodi. Interes osiguranja temelji se na potrebi gospodarske zaštite od određenog rizika putem naknade iz osiguranja tj. potrebi da se narušena ravnoteža u imovini osiguranika ponovno uspostavi što je ujedno i svrha osiguranja imovine. Stoga, u okolnostima konkretnog slučaja ne može se uzeti da je tužitelj osoba koja trpi neki materijalni gubitak i koja je u času nastanka štete imala materijalni interes da se osigurani slučaj ne dogodi. Naime, kada je ukradeno vozilo iz imovine tužitelja nije „izašlo“ nešto što bi njemu pripadalo (tužitelj nije bio vlasnik automobila). [...]“⁵¹.

3.1 Pravne posljedice izostanka ili prestanka interesa osiguranja u imovinskim osiguranjima

Uvodno je naznačeno da se interes osiguranja svrstava u red „vitalnih“ elemenata za opstojnost pravnog posla osiguranja, tj. za njegovu valjanost. Ovo prvenstveno iz razloga što se kroz interes osiguranja definira i osoba koja može biti osiguranik u imovinskim osiguranjima.

Pri tome treba razlikovati dvije situacije: a) izostanak interesa osiguranja, od b) prestanka interesa osiguranja.

Ad a) *izostanak interesa osiguranja*. Izostanak (nepostojanje) interesa osiguranja u imovinskim osiguranjima za posljedicu ima ništetnost ugovora o osiguranju, zbog činjenice što se radi o nedopuštenoj činidbi kao jednoj od bitnih pretpostavaka za valjanost samog ugovora o osiguranju⁵².

Ništetni su oni pravni poslovi koji ne proizvode pravne učinke koje bi, da su valjani, trebali proizvesti.⁵³ Sa ništetnim ugovorima (nazivaju se i apsolutno ništetnim ugovorima, za razliku od pobojnih ugovora koji se nazivaju relativno ništetnim ugovorima se postupa kao da do njih nije nikada ni došlo – kao da pravno ne postoje. Ništetnost nastupa *ex lege*, a sud na nju pazi po službenoj dužnosti (*ex offio*).⁵⁴

U slučaju da se za određeni ugovor utvrdi da je ništetan, posljedice te ništetnosti djeluju od trenutka njegova nastajanja (*ex tunc*).⁵⁵ Ako bi naknadno i otpao razlog ništenosti, ništetan ugovor ne može iz tog razloga postati valjanim. U tom smislu i: „[...] Ako bi usprkos ne postojanju interesa ugovor bio sklopljen i na temelju takvog ugovora bio postavljen odštetni zahtjev, osiguratelj ne bi bio ni u kakvoj obvezi [...]“⁵⁶.

Ad b) *prestanak interesa osiguranja*. Od izostanka interesa osiguranja (neovisno kada izostanak bude utvrđen: prilikom sklapanja ugovora ili za njegova trajanja)

51 VSRH, Rev-x 785/13-2 od 30. listopada 2013., EU:ECLI:HR:VSRH:2013:6117.

52 V. čl. 269. – 271., ZOO.

53 Klarić P. – Vedriš M. (2008), Građansko pravo, Narodne Novine, Zagreb, str.137.

54 Klarić P. – Vedriš M. (2008), o. cit., str. 138.

55 Činjenica je da u teoriji i praksi postoje izvjesna razmimoilaženja oko posljedica same ništetnosti, odnosno njezina djelovanja *ex tunc* ili *ex nunc* (za detaljnije vidjeti u Šulejić P. (2005.), o. cit., str. 314., te Pak J. (2014.), o. cit., str. 314.).

56 Pavić D. (2005), o. cit., str. 436.

potrebno je razlikovati prestanak interesa osiguranja.

O prestanku interesa osiguranja možemo govoriti u situacijama kada je interes osiguranja postojao kako u vrijeme sklapanja ugovora o osiguranju, tako i za njegova trajanja, ali je u jednom trenutku došlo do njegova prestanka.

O prestanku interesa osiguranja možemo govoriti u slučaju da:

- je ugovoreno da otuđenjem osigurane stvari osiguranje prestaje. U kojem slučaju dolazi do prestanka ugovora o osiguranja zbog promjene interesa osiguranja.⁵⁷ U takvom slučaju do trenutka otuđenja osigurane stvari svaka strana je dužna ispunjavati svoje ugovorne obveze (ugovaratelj osiguranja dužan je platiti premiju osiguranja do trenutka prestanka osiguranja, a osiguratelj je u obvezi isplatiti osigurninu po svim osiguranim slučajevima koji su nastali do trenutka prestanka ugovora o osiguranja). U ovom slučaju učinci prestanka ugovora i interesa osiguranja djeluju *ex tunc*. Tako da, ako je ugovaratelj osiguranja uplatio određeni iznos premije i za razdoblje nakon prestanka ugovora o osiguranju, osiguratelj mu je dužan istu vratiti (po načelu *pro rata temporis*);
- uslijed nastupanja osiguranog slučaja, osigurana stvar bude totalno uništena. U kojem slučaju isplatom osigurnine, ugovor prestaje, odnosno totalnim uništenjem stvari prestaje i interes osiguranja osiguranika, jer ne postoji više mogućnost da osigurana stvar bude izložena osiguranom riziku (obzirom da je totalno uništena). U ovakvom slučaju učinci prestanka ugovora i interesa osiguranja djeluju *ex tunc*, ali ugovaratelj osiguranja je u obvezi platiti premiju osiguranja u djelu koji se odnosi na preostalo vrijeme trajanja osiguranja⁵⁸.
- osigurana stvar za trajanja ugovora o osiguranju propadne (u cijelosti) zbog nekog događaja koji nije predviđen ugovorom o osiguranju (uslijed neosiguranog rizika, odnosno neosiguranog slučaja). U kojem slučaju trenutkom propasti stvari dolazi do prestanka ugovora zbog prestanka interesa osiguranja osiguranika, jer ne postoji više mogućnost da osigurana stvar bude izložena (bilo kojem) riziku. U ovakvom slučaju učinci prestanka u ugovora i interesa osiguranja djeluju trenutkom propasti stvari - *ex tunc*, a osiguratelj je je dužan vratiti ugovaratelju osiguranja dio premije razmjerno preostalom vremenu trajanja osiguranja (ako ju je primio), po načelu *pro rata temporis*.⁵⁹

4. INTERES OSIGURANJA U OSIGURANJU OSOBA

Za razliku od interesa osiguranja u imovinskim osiguranjima (odštetna osiguranja), u osiguranju (fizičkih, naravnih) osoba⁶⁰ (neodštetna osiguranja), „[...] ne postavlja

⁵⁷ V. točku 2.1. rada.

⁵⁸ U ovakvim slučajevima uobičajeno stoji u ugovorima o osiguranju (uvjetima osiguranja) klauzula: „U slučaju totalne štete, na naplatu dopijeva cjelokupna premija osiguranja“.

⁵⁹ Čl. 952. st. 1. ZOO: „Ako osigurana stvar ili stvar u vezi s čijom je uporabom sklopljeno osiguranje od odgovornosti propadne za razdoblje osiguranja zbog nekog događaja koji nije predviđen u ugovoru o osiguranju, ugovor prestaje vrijediti danom njezine propasti, a osiguratelj je dužan vratiti ugovaratelju osiguranja dio premije razmjerno preostalom vremenu trajanja osiguranja“.

⁶⁰ Osiguranje života, (čisto) osiguranje od posljedica nesretnog slučaja

se pitanje postojanja interesa osiguranja. [...]“⁶¹. Ovo stajalište polazi od toga da „ekonomsku vrijednost“ neke osobe nije moguće novčano ocijeniti (da je neprocjenjiva, najviša i sl.). Razlog je toga i što se u osiguranju osoba visina svote stoga određuje sporazumno⁶², a ne u odnosu na ekonomsku vrijednost predmeta osiguranja (kao što je to slučaj u imovinskim osiguranjima).

Ne može se poreći da interes osiguranja u osiguranju osoba ne postoji (drugo je pitanje njegovih pravnih učinaka), jer u njegovoj osnovi ipak leži materijalna zainteresiranost neke osobe da se u slučaju ostvarenja osiguranog slučaja dobije novčanu naknadu⁶³. Taj interes ide uz osigurani slučaj koji je vezan za osobu (smrt, doživljenje, nesretni slučaj itd.)⁶⁴.

S obzirom na to, i u osiguranju osoba interes je pokretač volje ugovaratelja osiguranja za sklapanje ugovora o osiguranju⁶⁵.

Usprkos ovoj neprijepornoj činjenici o postojanju interesa osiguranja i u osiguranju osoba, popitanju je li u osiguranju osoba interes osiguranja uvjet valjanosti ugovora o osiguranju (kao što je to slučaj u imovinskim osiguranjima), usporednopravno promatrajući, zakonodavna rješenja se diferenciraju (dualistički pristup) na ona kod kojih:

- a) postojanje interesa osiguranja nije pretpostavka za valjanost ugovora o osiguranju osoba i ostvarivanja prava iz tog ugovora,
- b) postojanje interesa osiguranja pretpostavka je valjanosti ugovora o osiguranju osoba i ostvarivanja prava iz tog ugovora.⁶⁶

U hrvatskom pravu, postojanje interesa osiguranja nije preduvjet valjanosti ugovora o osiguranju osoba niti ostvarivanja prava iz tog ugovora, ali se u slučaju osiguranja treće osobe⁶⁷ za slučaj smrti zahtijeva pisana suglasnost te osobe: „Ako se osiguranje odnosi na slučaj smrti nekoga trećega, za pravovaljanost ugovora potrebna je njegova pisana suglasnost dana u polici ili u odvojenom pismenu prilikom potpisivanja police, s naznakom osiguranog iznosa“⁶⁸. U sudskoj praksi se navodi: „[...] Predmet spora je zahtjev tužiteljice za isplatu osigurane svote na temelju Police osiguranja od posljedice nezgode broj ... kojom je pri tuženiku bio osiguran njezin pok. suprug S. S., preminuo u prometnoj nezgodi 27. srpnja 2004. Suprotno tvrdnjama revidenta, nižestupanjski sudovi pravilno ocjenjuju da je tužiteljica je aktivno legitimirana u ovom sporu, i to već na temelju činjenice da je rješenjem o nasljeđivanju utvrđena nasljednicom iza pok. S. S., kojoj je druga

61 Čurković M. (2009), Ugovor o osiguranju osoba – život – nezgoda – zdravstveno, Inženjerski biro, Zagreb, str. 9.

62 Čl. 966. ZOO: „U ugovorima o osiguranju osoba (osiguranje života i osiguranje od nesretnog slučaja), visina osiguranog iznosa koji je osiguratelj dužan isplatiti kad nastupi osigurani slučaj utvrđuje se u polici prema sporazumu ugovornih strana“.

63 Usp. sa Pavić D. (2005), o. cit., str. 450.

64 Nikolić N. (1957), o. cit., str. 57.

65 Ibid.

66 Usp. sa Pavić D. (2005), o. cit., str. 451.

67 Ukazujemo da osiguranje treće osobe nije isto što i osiguranje u korist trećeg, u slučaju osiguranja treće osobe, ta osoba (osiguranik) je osoba različita od osobe ugovaratelja osiguranja, dok je u slučaju osiguranja u korist treće osobe, to osoba koju je ugovaratelj osiguranja označio kao korisnika osiguranja (za detaljnije o samom osiguranju u korist treće osobe vidjeti u Matijević B. (2007), „Osiguranje života u korist treće osobe“, Hrvatska pravna revija br. 2/07, Inženjerski biro, Zagreb, str. 41. – 48.).

68 Čl. 970. st. 3. ZOO.

zakonska nasljednica M. S.1 ustupila svoj nasljedni dio. Revident prigovara da je u konkretnom slučaju riječ o osiguranju treće osobe pa da je u smislu odredbe čl. 946. st. 3. ZOO/91 (šada čl. 970. st. 30 ZOO, op.a.) a za valjanost tog ugovora koji se odnosi na slučaj smrti nekog trećeg, bila potrebna pismena suglasnost pok. S. S. dana u polici ili odvojenom pismenu prilikom potpisivanja police ... . Točno je da čl. 946. st. 3. ZOO-a sadrži kao uvjet punovažnosti ugovora za slučaj smrti nekog trećeg pismenu suglasnost tog trećeg, a posljedica smrti može nastupiti i kod osiguranja života i kod osiguranja od nesretnog slučaja. Međutim, imajući na umu kolektivne ugovore o osiguranju od nesretnog slučaja kod kojih bi bilo otežano (ili čak neostvarivo) tražiti suglasnost svih osiguranih osoba, ovaj sud prihvaća shvaćanje da kad je riječ ugovorima o osiguranju od nesretnog slučaja suglasnost osiguranih osoba nije potrebna (tako i u odluci Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske poslovni broj Pž-4394/99 od 5. ožujka 2001.). S obzirom na sadržaj predmetne Police osiguranja od posljedica nezgode broj ..., kao i Opće uvjete za osiguranje osoba od posljedica nesretnog slučaja (nezgode) - dalje: Opći uvjeti te Posebne uvjete za osiguranje osoba s posebnim ovlastima i odgovornostima od posljedica nesretnog slučaja s uključenjem rizika smrti uslijed bolesti (osiguranje managera) - dalje: Posebni uvjeti, a koji su sastavni dio te Police (čl. 142. ZOO-a), nedvojbeno je riječ o ugovoru o osiguranju osobe od posljedica nesretnog slučaja s (među ostalim) ugovorenim osiguranim slučajem smrti uslijed nezgode. Dakle, u konkretnom slučaju nije riječ o osiguranju života, već se radi o osiguranju od nesretnog slučaja (koje spada u tzv. „neživotna osiguranja“ sukladno čl. 5. Zakona o osiguranju - «Narodne novine» broj 9/94, 20/97, 46/97, 116/99 i 11/02, tako i Rev-1250/14 od 10. svibnja 2018.). Stoga, suprotno navodima revidenta, za valjanost tog ugovora nije potrebna suglasnost osiguranika. [...]“⁶⁹

Svrha ove odredbe je zaštitne prirode jer joj je cilj zaštititi osiguranika od mogućih zlouporaba ugovaratelja osiguranja odnosno korisnika osiguranja.⁷⁰ Tako se može reći i, da svojom suglasnošću osiguranik „[...] potvrđuje da ugovaratelj osiguranja ima interes da on živi [...]“⁷¹. Posljedica izostanka takve pisane suglasnosti (u polici osiguranja ili odvojenom izjavom), je apsolutna ništetnost ugovora o osiguranju osoba za slučaj smrti. Smatra se i da jednom danu pisanu suglasnost više nije moguće opozvati, odnosno da naknadno dana suglasnost nije dopuštena⁷².

5. INFLACIJA I INTERES OSIGURANJA

Inflacija je posljedica određene gospodarske i ekonomske neravnoteže koja se očituje kroz porast cijena u određenom vremenskom razdoblju. Stoga se inflacija često definira kao proces porasta cijena u zemlji⁷³. Inflacija se mjeri većinom pomoću kretanja indeksa cijena.

69 VSRH, Rev-x 1052/2017-2 od 29. siječnja 2019., EU:ECLI:HR:VSRH:2019:813.

70 Čurković M. (2017). Ugovor o osiguranju – Komentar odredaba Zakona o obveznim odnosima. Inženjerski biro, Zagreb, str.235. navodi: „[...] Ovakva odredba je potrebna s obzirom na činjenicu da bi ugovaratelj osiguranja, ili još češće korisnik osiguranja, mogao imati poseban interes da se smrt osigurane osobe i ostvari. [...]“.

71 Pak J. (2014), o. cit., str. 55.

72 Čurković M. (2017), o. cit., str. 236.

73 Babić M. (2003), Makroekonomija, XIII. Dopunjeno i izmijenjeno izdanje, Nakladnička kuća Mate, Zagreb, str. 491.

Indeks potrošačkih cijena IPC (ili ICP) je najčešća mjera za inflaciju. On mjeri troškove tržišne košarice određenih roba i usluga koje su propisane kao ključne za životni standard.⁷⁴

Prema EUROSTAT-u⁷⁵, godišnja stopa inflacije mjerena harmoniziranim indeksom potrošačkih cijena (HICP) u rujnu 2021. je dosegla 3.4 posto, to je njezina najviša razina od rujna 2008. godine.⁷⁶

Ovakav inflatorni trend aktualizira i konkretizira pitanje utjecaja inflacije na interes osiguranja jer inflacija narušava jednu redovitu (normalnu) ekonomsku ravnotežu odnosa kod ugovora o osiguranju (čitaj: odnos ugovorena premija osiguranja – vrijednost osiguranog interesa), jer za trajanja ugovora o osiguranju uslijed inflacije ugovorena premija osiguranja i osigurani interes mogu izgubiti dio svoje ekonomske vrijednosti.

Kako navedeni izazov i nije nov za industriju osiguranja (sjetimo se samo razdoblja hiper- inflacije iz 80-tih godina prošlog stoljeća), odgovor na ovaj izazov nije nepoznanica, a to je uvođenje tzv. indeksnih odredbi (klauzula o usklađenju) u ugovore o osiguranju, kojima se inflatorni učinci na ugovorni odnos iz osiguranja (čitaj: odnos ugovorena premija osiguranja – vrijednost osiguranog interesa) usklađuju. Ostaje zato samo pitanje trenutka u kojem će industrija osiguranja reagirati uvođenjem ovakve vrste zaštitnih odredbi.

Iako su inflaciji podložne sve vrste osiguranje (i one odštetna i one neodštetna) ipak se kao posebno „ovisnim“ o inflaciji označavaju životna osiguranja, jer: „[...] Ako se ne ugradi antiinflacijska klauzula klasično osiguranje života (smrt, doživljenje) odlazi u ropotarnicu povijesti. Načele su ga niske kamatne stope i izostanak dobiti, a dokrajčila bi ga inflacije bez antiinflacijske klauzule. [...]“⁷⁷, jer „[...] postoji negativna veza između inflacije i potražnje za životnim osiguranjem [...]“⁷⁸.

6. ZAKLJUČAK

U građanskom pravu pojam interesa u svezi je sa raznim materijalnopravnim i procesnopravnim institutima. Pojam interesa, u materijalnopravnom smislu, u ugovornom pravu osiguranja naziva se interesom osiguranja.

Interes osiguranja postoji samo ukoliko postoji potreba neke osobe – osiguranika da se ne dogodi osigurani slučaj, pošto bi inače pretrpjela neki materijalni

74 IPC izrađuje se u skladu s metodološkim načelima koja su postavili Međunarodna organizacija rada (ILO) i Statistički ured Europske unije (Eurostat). Državni zavod za statistiku (DZS) institucija je koja izračunava i objavljuje indeks potrošačkih cijena za Republiku Hrvatsku.

75 Statistički ured Europske unije,

76 Izvor: www.index.hr: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/godisnja-inflacija-u-eurozoni-u-rujnu-na-najvisoj-razini-u-13-godina-javlja-eurostat/2307907.aspx>. (stranica posjećena 5.10.2021.)

77 Curković M., Inflacija prijeti osiguranju - povratak antiinflacijskih klauzula u ugovor o osiguranju, izvor: www.osiguranje.hr: <https://osiguranje.hr/ClanakDetalji.aspx?21328> (stranica posjećena 02.10.2021.).

78 Beck T. - Webb I. (2002), Determinants of Life Insurance Consumption across Countries, The World Bank development Research Group, Washington, str. 15.
Development Research Group countries, The World Bank Economic Review, 17(1).

gubitak.⁷⁹

Interes osiguranja u ugovornom pravu osiguranja bitan je ne samo iz razloga, što se njime određuje svojstvo osobe (fizičke ili pravne) koja može biti osiguranik – nosilac osiguranog rizika, već i iz razloga, što je postojanje interesa osiguranja u imovinskim (odštetnim) osiguranjima predmnijeva valjanosti samog ugovora o osiguranju.

U imovinskom osiguranju izostanak interesa osiguranja razlog je (apsolutne) ništetnosti ugovora o osiguranju (učinci *ex tunc*).

Od izostanka interesa osiguranja u imovinskom osiguranju koji za posljedicu ima ništetnost ugovora o osiguranju, treba razlikovati situacije u kojima interes osiguranja postoji, ali prestane.

U takvim slučajevima ugovor o osiguranju nije ništetan, već ugovor prestaje danom prestanka interesa osiguranja.

U osiguranju osoba interes osiguranja proizlazi iz zainteresiranosti neke osobe za svoj (ili tuđi) fizički integritet⁸⁰. Iako se za takav interes osiguranja ne može reći da je imovinske prirode (jer osoba nema svoju „ekonomsku“ vrijednost), ipak u njegovoj osnovi postoji imovinska zainteresiranost neke osobe da se (njemu ili korisniku osiguranja) u slučaju nastupa osiguranog slučaja (smrt, doživljenje, nezgode, itd.) isplati ugovorena novčana naknada.

Iz tog razloga možemo zaključiti: da osnovna „sličnost“ interesa osiguranja u imovinskom (odštetnom) osiguranju i osiguranju (neodštetnom) osoba, proizlazi iz činjenice da je u oba slučaja u pitanju zainteresiranost neke osobe da ne nastupi osigurani slučaj; da osnovna „razlika“ interesa osiguranja u imovinskom (odštetnom) osiguranju i interesa osiguranja u osiguranju (neodštetnom) osoba, proizlazi iz činjenice, što se u imovinskom osiguranju vrijednosti interesa osiguranja utvrđuje u odnosu na ekonomsku vrijednost osigurane stvari (ili interesa), dok se u osiguranju osoba vrijednost interesa osiguranja utvrđuje u odnosu na sporazumno utvrđeni osigurani iznos.

Ono po čemu se zakonodavna rješenja razlikuju, odgovor je na pitanje je li u osiguranju osoba interes osiguranja uvjet valjanosti ugovora o osiguranju, kao što je to slučaj sa imovinskim osiguranjima.

U hrvatskom zakonodavstvu interes osiguranja nije uvjet valjanosti ugovora o osiguranju osoba (ali nije da ne postoji), osim što se u slučaju osiguranja treće osobe za slučaj smrti zahtijeva pisana suglasnost te osobe.

Kako se, obzirom na makroekonomske pokazatelje, iskazana inflacija ukazuje vrlo aktualnom materijom (i) u industriji osiguranja, podredno aktualan je i njezin utjecaj na osigurani interes.

---

79 Usp. sa Vaughan E. – Vaughan T. (2000), *Osnove osiguranja – upravljanje rizicima*, Mate, Zagreb, str. 130.

80 Tako i Donati A. – Volpe Putzoli G. (2019), *Manuale di diritto delle assicurazioni*, Giuffrè Francis Lefebvre, Milano, str.142.

Stoga smo u završnom dijelu rada, ukazali na mogućnost „pariranja“ ovoj nepoželjnoj ekonomskoj pojavi koja osigurateljima stoji na raspolaganju kroz uvođenje tzv. indeksnih odredbi u ugovore o osiguranju, kojima se usklađuje vrijednost premije osiguranja i vrijednost interesa osiguranja sa inflacijskim pokazateljima.

Summary: *The paper deals with the conceptual definition of insurance interest in terms of legal institute in material insurance law. The introductory part deals with the general definition of term “interest” in its linguistic sense, that is, its meaning in civil law, as in procedural, as in material sense. The central part of the paper is dedicated to the definition of the term - legal institute of interest in insurance law, where a distinction is made between interest in property insurance (indemnity insurance) and interest in insurance of persons (non-indemnity insurance). Then the paper deals with the legal consequences of absence or termination of insurance interest in insurance law. At the end, the paper deals with the impact of inflation on insurance interest.*

Keywords: *interest, insurance interest, property insurance, insurance of persons, inflation*

Navedeni izvori i korištena literatura:

- Anić V. et al. (2004). Hrvatski enciklopedijski rječnik, Tom 5., Zagreb, Novi Liber
- Antognoni D. (2013), Compendio di Diritto delle assicurazioni, Napoli, Ed. Simone
- Babić M. (2003), Makroekonomija, XIII. Dopunjeno i izmijenjeno izdanje, Zagreb, Mate
- Beck T. - Webb I. (2002), Determinants of Life Insurance Consumption across Countries, Washington, The World Bank development Research Group
- Ćurković M. (2017.), Ugovor o osiguranju – Komentar odredaba Zakona o obveznim odnosima, Zagreb, Inženjerski biro
- Ćurković M. (2009), Ugovor o osiguranju osoba – život – nezgoda – zdravstveno, Zagreb, Inženjerski biro
- Donati A. – Volpe Putzoli G. (2019), Manuale di diritto delle assicurazioni, Milano, Giuffrè Francis Lefebvre
- Gorenc, V. et al. (2005): Komentar Zakona o obveznim odnosima, Zagreb, RRiF
- Klarić P. – Vedriš M. (2008), Građansko pravo, Zagreb, Narodne Novine
- Matijević B. (2007), „Osiguranje života u korist treće osobe“, Hrvatska pravna revija br. 2/07, Zagreb, Inženjerski biro
- Nikolić N. (1957), Ugovor o osiguranju, Beograd, Državni osiguravajući zavod
- Opatić N. (2002), „Pravni interes u građanskom parničnom postupku“, Godišnjak br. 9., Zagreb, Organizator
- Pak J. (2014.), „Interes kao osnovni uslov za punovažnost ugovora o osiguranju“, u: Zbornik radova „Osiguranje, naknada štete i parnični postupak, Beograd, Intermex

Pavić D. (2009), Ugovorno pravo osiguranja – komentar zakonskih odredaba, Zagreb, Tectus

Pavić D. (2005), „Interes osiguranja“, u: Zbornik pravnog fakulteta u Splitu, god. 42., 2005, Split, Pravni fakultet u Splitu

Samuelson P. A. – Nordhaus W., (1992) , Ekonomija, 14.izdanje, Biblioteka „Gospodarska misao“, Zagreb, Mate

Šulejić P. (2005.) „Pravo osiguranja“, Beograd, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Beogradu

Vaughan E. – Vaughan T. (2000), Osnove osiguranja – upravljanje rizicima, Zagreb, Mate

Zakon o parničnom postupku, Narodne nov. br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19

Zakon o obveznim odnosima, Narodne nov. br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18

Zakon o obveznim osiguranjima u prometu, Narodne nov. br. 151/05, 36/09, 75/09, 76/13, 152/14)

VSRH, Rev-x 996/12-2 od 27. studenog 2013., EU:ECLI:HR:VSRH:2013:5491.

VSRH, Revt 60/11-2 od 25. rujna 2013., EU:ECLI:HR:VSRH:2013:4781.

VSRH, Rev 1016/08-3 od 11. svibnja 2011., EU:ECLI:HR:VSRH:2011:1637.

VSRH, Gzz-48/03-2 od 30. lipnja 2004., EU:ECLI:HR:VSRH:2004:6355.

VSRH, Rev-101/02 od 23. rujna 2004., EU: ECLI:HR:VSRH:2004:3583.

VSRH, Rev-x 785/13-2 od 30. listopada 2013., EU:ECLI:HR:VSRH:2013:6117.

VSRH, Rev-x 1052/2017-2 od 29. siječnja 2019., EU:ECLI:HR:VSRH:2019:813.

VtsRH, Pž-1866/01 od 25 svibnja 2004., Zbirka odluka hrvatskih trgovačkih sudova br. 10, Zagreb, 2005., Visoki trgovački sud Republike Hrvatske

Županijski sud u Puli, Gž-1921/15-2 od 15. svibnja 2017. Dostupno na www.vsrh.hr – stranica posjećena 25.07.2021.

www.index.hr

www.osiguranje.hr